

Sygn. akt XVII AmC 2904/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 czerwca 2012 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: SSO Hanna Kulesza

Protokolant: sekretarz sądowy - Irmina Bartochowska

po rozpoznaniu w dniu 21 czerwca 2012 r., w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) z siedzibą w P.

przeciwko (...) z siedzibą w D.

o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone

utrzymuje w mocy wyrok zaoczny z dnia 8 grudnia 2011 r.

SSO Hanna Kulesza

Sygn. Akt XVII AmC 2904/11

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 21 czerwca 2011 r. powód - (...) z siedzibą w P., wniósł o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umownego „Tabeli Opłat i Prowizji” stosowanego przez pozwaną - (...) z siedzibą w D., o treści: „ **Opłata za wezwanie do zapłaty (poręczyciel) – 5 zł. .**”

W uzasadnieniu pozwu pełnomocnik powoda podniósł, iż pozwana prowadzi działalność jako spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa, a zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2011 r., (III CZP 125/10), spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa utworzona i działająca na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r., o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 1996 r., nr 1 poz. 2 ze zm.) jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 479² §1 k.p.c. Strona powoda wskazała, iż przy prowadzeniu działalności gospodarczej pozwana posługuje się przygotowaną przez siebie Tabelą Opłat i Prowizji.

W ocenie powoda zakwestionowane w pozwie postanowienie pochodzące z w/w wzorca stanowi niedozwoloną klauzulę umowną w rozumieniu art. 385¹ §1 k.c. gdyż jest sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco narusza uzasadnione interesy konsumentów.

Powód podniósł, iż klauzula ta przenosi na konsumenta koszty prowadzenia przez przedsiębiorcę działalności. Pozwana zastrzegła sobie bowiem swego rodzaju wynagrodzenie za dokonanie czynności – wysłania wezwania do zapłaty. Jednocześnie wzorce stosowane przez pozwaną nie przewidują analogicznych opłat na rzecz konsumenta płaconych przez pozwanego przedsiębiorcę. W opinii powoda, opłata za samo wysłanie wezwania do zapłaty, jako zastrzeżona tylko na rzecz pozwanego przedsiębiorcy, w sposób nieuzasadniony i nadmierny obciąża konsumenta i jako taka kształtuje jego obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Zdaniem powoda, mocą zakwestionowanego postanowienia, pozwana niejako podwójnie karze swoich klientów, gdyż

oprócz bardzo wysokich odsetek karnych za opóźnienie pobiera dodatkowo wysokie opłaty za samo wezwanie do zapłaty.

Powód wskazał również, iż klauzule o treści tożsamej z klauzulą zakwestionowaną w niniejszej sprawie zostały wpisane do rejestru postanowień uznanych za niedozwolone m.in. pod poz. 829, 978 oraz 1796.

W dniu 1 września 2011 r., do Sądu wpłynęła odpowiedź na pozew.

Zarządzeniem z dnia 8 grudnia 2011 r., Sąd na podstawie art. 479⁹ §1 k.p.c., dokonał zwrotu odpowiedzi na pozew.

W dniu 8 grudnia 2011 roku, Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wydał w sprawie wyrok zaoczny, w którym uznał, iż zakwestionowane w pozwie postanowienie wzorca umownego stosowanego przez pozwaną stanowi niedozwoloną klauzulę umowne i zakazał jej wykorzystywania w obrocie z konsumentami.

W dniu 29 grudnia 2011 r., do Sądu wpłynął sprzeciw od wyroku zaocznego, w którym pełnomocnik pozwanej wniosł o uchylenie wyroku zaocznego, oddalenie powództwa w całości, zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów sądowych oraz kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty według norm przepisanych, ponadto z ostrożności procesowej o odstąpienie od obciążania strony pozwanej kosztami procesu oraz o połączenie do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia spraw o sygn. XVII AmC 2905/11, XVII AmC 2903/11 i XVII AmC 2904/11.

W uzasadnieniu sprzeciwu pełnomocnik pozwanej podniósł, iż zakwestionowane postanowienie nie spełnia przesłanek określonych w art. 385¹ §1 k.c., a ponadto że powód nie wykazał w pozwie w czym upatruje sprzeczności kwestionowanej klauzuli z dobrymi obyczajami i rażącego naruszenia interesów konsumenta. Strona pozwana podniosła przy tym, iż z powództwem o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone nie wystąpił żaden z członków pozwanej (klient) ani też żaden z członków nie zwrócił się do powoda o reprezentowanie jego interesów. Z tego, zdaniem pełnomocnika pozwanej wynika, że indywidualne interesy konsumenta zarówno obiektywne jak i tym bardziej subiektywne nie zostały naruszone.

Pełnomocnik pozwanej podniósł również, że powód kwestionuje wyłącznie stawki opłat wynikające z zamieszczonej na stronach internetowych tabeli opłat i prowizji, przy czym powód nie wykazał, że stanowią one wzorzec umowy. Zarzucił ponadto, iż powód nie przedstawił żadnego dowodu na okoliczność, że konsumenci nie mieli możliwości prowadzenia negocjacji i w związku z tym nie mieli wpływu na treść postanowień kwestionowanego wzorca. Strona pozwana podnosiła, że kwestionowane przez powoda opłaty nie były integralną częścią umowy obowiązującej do dnia 10 lipca 2011 r., a Umowa ta w żadnym punkcie nie powoływała się na wskazaną tabelę. Pełnomocnik pozwanej podniósł, że tabela opłat, których wysokość kwestionuje powód nie stanowiły do dnia 10 lipca 2011 r., wzorca umowy kredytowej, gdyż opłaty były ustalane indywidualnie dla każdego członka i miały charakter ryczałtowy – bez względu na liczbę podjętych wezwań, zawiadomień.

Zdaniem strony pozwanej, powód nie uzasadnił również w jaki sposób opłata za wysłanie wezwanie do zapłaty w sposób nadmierny i nieuzasadniony obciąża konsumenta.

Odnośnie wniosku o połączenie do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia spraw o sygn. XVII AmC 2905/11, XVII AmC 2903/11 i XVII AmC 2904/11, pełnomocnik pozwanej podniósł, iż wszystkie wniesione pozwy pozostają ze sobą w związku i mogły być objęte jednym pozewem, dotyczą bowiem tego samego wzorca umowy, a przedstawione przez powoda zarzuty są identyczne.

Odnośnie wniosku o odstąpienie od obciążania strony pozwanej kosztami procesu, pełnomocnik pozwanej wskazał, iż nie dała ona powodu do wytoczenia powództwa, a powód nawet nie wezwał pozwanego do zaprzestania niedozwolonych praktyk, usunięcia klauzul abuzywnych czy też złożenia wyjaśnień odnośnie zasad udzielania kredytów i zamieszczonych w umowach zapisów.

W piśmie procesowym z dnia 17 stycznia 2012 r., strona pozwana podniosła dodatkowo, iż SKOK jako spółdzielnia świadczy usługi wyłącznie na rzecz swoich członków, których nie można utożsamiać z konsumentami w rozumieniu ustawy antymonopolowej. Zdaniem pozwanej, osoba zawierająca umowę pożyczki ze spółdzielczą kasą oszczędnościowo-kredytową nie występuje jako konsument, gdyż przed zawarciem umowy musi stać się członkiem spółdzielni.

Na rozprawie w dniu 21 czerwca 2012 r. pełnomocnik pozwanej przyznał, iż dołączona do pozwu Tabela Opłat i Prowizji została sporządzona przez zarząd pozwanej i znajdowała się na stronie internetowej. Tabela ta była wraz umową przedstawiana pożyczkobiorcy przed podpisaniem umowy ale istniała możliwość negocjowania wysokości zawartych w niej opłat.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwana prowadziła działalność jako spółdzielnia kasa oszczędnościowo-kredytowa. W prowadzonej działalności pozwana posługiwała się wzorcem umowy – Tabelą Opłat i Prowizji, która zawierała zakwestionowane w pozwie postanowienie umowne o treści: „Opłata za wezwanie do zapłaty (poręczyciel) – 5 zł.”.

Uchwałą nr (...)Zarządu (...)z dnia 08.07.2011 r., wprowadził zmiany do dotychczas obowiązującego regulaminu, które weszły w życie z dnia 11.07.2011 r. (k.30)

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył co następuje:

Powództwo jest zasadne.

Powód jest stowarzyszeniem zarejestrowanym w rejestrze stowarzyszeń Krajowego Rejestru sądowego, do którego celów statutowych należy „ochrona interesów konsumentów”. Jego legitymacja do wytoczenia niniejszego powództwa znajduje zatem oparcie w art. 479³⁸ §1 kpc.

Na wstępie, odnosząc się do zarzutu pozwanego sformułowanego na tle przepisu art 479⁴³ kpc, dotyczącego bezzasadności rozpatrywania sprawy w sytuacji gdy podobne klauzule są już wpisane do rejestru klauzul niedozwolonych, wskazać należy na stanowisko jakie zajął Sąd Najwyższy, w przywołanej przez powoda, Uchwale z dnia 7 października 2008 r. (sygn. akt III CZP 80/08). Zgodnie z tą uchwałą „Rozszerzona prawomocność wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone (art. 475⁴³ w związku z art. 365 k.p.c.), nie wyłącza możliwości wytoczenia powództwa przez tego samego lub innego powoda – w tym także przez organizację społeczną działającą na rzecz konsumentów – przeciwko innemu przedsiębiorcy, niebiorącemu udziału w postępowaniu, w którym zapadł wyrok, stosującemu takie same lub podobne postanowienia wzorca, jak wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ §2 k.p.c.”. Jak wskazał Sąd Najwyższy w dalszej części uzasadnienia,(...) „abstrakcyjna kontrola wzorca nie może prowadzić do generalnego wyłączenia danej klauzuli z obrotu, rzeczą sądu bowiem jest rozstrzygnięcie w konkretnej sprawie, dotyczącej określonego postanowienia konkretnego wzorca. Wydany w takiej sprawie wyrok dotyczy zatem postanowienia określonego wzorca, a nie postanowienia w ogóle. Przepis art. 385² k.c. nakazuje ponadto uwzględniać przy ocenie zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami, okoliczności zawarcia umowy oraz umowy pozostającej w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Podstawa faktyczna rozstrzygnięcia zatem nie musi być tożsama nawet w wypadku oceny tego samego postanowienia tego samego wzorca umownego, stosowanego przez innego przedsiębiorcę”(..).

Nie znajdując zatem podstaw do odrzucenia pozwu, Sąd uznał, iż zasadne było poddanie treści zakwestionowanego przez powoda postanowienia wzorca umownego ocenie prawnej, a w szczególności pod kątem rozstrzygnięcia czy ma

ono charakter niedozwolonego postanowienia umownego w rozumieniu art. 385¹ §1 k.c. Wcześniej jednak, w świetle zarzutów pozwanej wyjaśnienia wymaga, czy w przedmiotowej sprawie mamy do czynienia z wzorcem umowy.

W doktrynie powszechnie przyjmuje się, że jest to zbiór postanowień umownych powstały przed zawarciem umowy, który jest w określony sposób wykorzystywany przez proponenta przy zawieraniu umowy. Przepis art. 384 §1 k.c. stanowi, że wzorzec ma być ustalony przez jedną ze stron, co należy rozumieć w ten sposób, że służy tej właśnie stronie (proponentowi) do ukształtowania treści stosunku obligacyjnego jako instrument prawny związania adherentów postanowieniami, które chce im narzucić. Cechą wzorca jest możliwość posłużenia się nim wielokrotnie, nie zawiera on bowiem oznaczeń indywidualizujących drugą stronę umowy, lecz powtarzalne klauzule, które będą uzupełniać treść zobowiązań powstałych z umów. (tak: A.Olejniczak [w:] A.Kidyba (red.) Kodeks Cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania-część ogólna. Lex 2010).

Mając na względzie powyższe, w ocenie Sądu nie ulega wątpliwości, iż załączona przez powoda do akt „Tabela opłat i prowizji” stanowi wzorzec umowy jako zbiór postanowień jednostronnie przygotowanych przez przedsiębiorcę, przed zawarciem umowy.

Tabela ta sporządzona przez zarząd pozwanej była przedstawiana konsumentowi (członkowi) wraz z projektem umowy przed jej podpisaniem.

Przechodząc do oceny abuzywności zakwestionowanego postanowienia umownego wskazać należy, że w myśl art. 385¹ §1 k.p.c. za niedozwolone uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to jednak postanowień regulujących główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Uznanie postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z praktyki stosowania w obrocie w kontaktach z konsumentami wymaga zatem spełnienia łącznie następujących przesłanek:

- postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie z konsumentem - zostało mu narzucone,
- nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron,
- kształtuje prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami naruszając jednocześnie w sposób rażąco jego interesy.

Analizowana klauzula umowna nie była uzgadniana indywidualnie z konsumentami, o czym świadczy jej stanowcze sformułowanie oraz masowy charakter świadczonych przez pozwaną usług. Ciężar obalenia domniemania wynikającego z przepisu Art 385¹ §3 k.c., że postanowienie pochodzące z wzorca umowy nie zostało indywidualnie uzgodnione spoczywało w świetle §4 powołanego artykułu na stronie pozwanej, która się na to powoływała. Dowód taki nie został jednak przez stronę pozwaną przeprowadzony.

Nie ma znaczenia okoliczność, że pozwana świadczy usługi wyłącznie na rzecz swoich członków. Ze względu na dużą liczbę członków, wpływ pojedynczego członka – konsumenta na funkcjonowanie pozwanej jest ograniczony. Najważniejsze jednak, że zmiana zasad funkcjonowania pozwanej jako spółdzielni nadal nie stanowi indywidualnego uzgodnienia warunków umowy, które jako przesłankę uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone wymienia art. 385¹ §1 k.p.c.

Zakwestionowane postanowienie nie dotyczy również głównych świadczeń stron, bowiem reguluje kwestię wysokości opłat za wezwanie do zapłaty kierowane do poręczyciela dopiero w razie nienależytego wykonania umowy przez pożyczkobiorcę.

Przedmiotem badania Sądu stała się ewentualna sprzeczność zaskarżonej klauzuli z dobrymi obyczajami, jak również ustalenie, czy ukształtowane nią prawa i obowiązki stron umowy nie naruszają rażąco interesów konsumenta.

Należy wskazać, że istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka. „Dobre obyczaje” to reguły postępowania zgodne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są m.in. działania wykorzystujące choćby niewiedzę, brak doświadczenia konsumenta, naruszenie równorzędności stron umowy, działania zmierzające do dezinformacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności. Chodzi więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania. Podkreślić należy przy tym, iż „interesy” konsumenta należy natomiast rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, ale też każdy inny wymierny interes taki jak np. zdrowie, czas zbędnie stracony, dezorganizacja czy też inne uciążliwości powstałe w związku z tak ukształtowanym postanowieniem.

Mając na uwadze powyższe, Sąd zważył, że analizowany zapis wzorca umownego o treści „Opłata za wezwanie do zapłaty (poręczyciel) - 5 zł.” stanowi niedozwolone postanowienie umowne, w rozumieniu art. 385¹ §1 k.c. „ponieważ pozostaje w sprzeczności z dobrymi obyczajami i w konsekwencji rażąco narusza interesy konsumentów.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U. .z 2002 r. , nr 72 , poz. 665 ze zm.) w art. 110 przewiduje, że banki uprawnione są do pobierania przewidzianych w umowie prowizji i opłat z tytułu wykonywanych czynności bankowych oraz opłat za wykonywanie innych czynności. Treść umowy o kredyt konsumencki powinna zawierać, zgodnie z art. 4 ust 2 pkt.13 ustawy o kredycie konsumenckim, m. in. Informacje o innych kosztach ponoszonych przez konsumenta w związku z niewykonaniem przez niego obowiązków wynikających z umowy, w tym o kosztach upomnień i wezwań do zapłaty. Takie elementy zawiera również wzorzec umowy stosowany przez pozwaną, przy czym pobieranie tych opłat znajduje co do zasady umocowanie w obowiązujących przepisach.

Zgodnie z art. 4 ust 3 ustawy o kredycie konsumenckim, w razie braku możliwości podania kosztów, do których poniesienia zobowiązany jest konsument, należy określić ich szacunkową wysokość oraz okoliczności, od których zależy ich ostateczna wysokość i obowiązek zapłaty przez konsumenta. W doktrynie wskazuje się, że szacowanie kosztów nie może być oparte na dowolnych kryteriach oraz, że powinno spełniać wymogi należytej staranności. Wątpliwości sądu w świetle powyższego wzbudziła sama treść uregulowania zawartego we wzorcu. Należy podkreślić, iż sąd nie kwestionuje konkretnej wysokości pobieranej opłaty jednakże określenie jej w sposób arbitralny ryczałtowo bez wskazania co ma wpływ na określoną w kwestionowanej klauzuli wysokość opłaty za wezwanie do zapłaty. Postępowania takiego w ocenie Sądu nie można uznać za rzetelne. Wyjaśnienie pełnomocnika pozwanej zawarte w sprzeciwie, że w koszt wezwania „(...) w kalkulowany jest czas pracy pracownika, który musi wyliczyć wymagalne zobowiązanie, sporządzić odpowiednie pismo, koszty papieru i druku, przygotowanie korespondencji oraz jej wysłanie (koszt wysłania listu poleconego) (...) wskazuje, że pozwana przenosi w ten sposób na konsumenta koszty prowadzenia działalności gospodarczej. Zgodzić co prawda należy się, że prowadzona przez pozwaną działalność ma charakter zarobkowy, jednakże w związku z tym to na pozwanej, jako prowadzącej zawodowo działalność gospodarczą, ciąży obowiązek takiego jej zorganizowania aby nie tylko pokrywała koszty związane z jej prowadzeniem, ale również generowała zyski. W ocenie Sądu sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interesy konsumenta jest przerzucenie tego ryzyka na kontrahenta pozwanego - czyli na konsumenta i obciążenie go z góry określonymi ryczałtowo kosztami, wezwania do zapłaty skierowanego do poręczyciela.

Podkreślić należy, że instytucje, którym konsumenci powierzają swoje oszczędności obowiązują szczególne standardy uczciwego i rzetelnego postępowania z konsumentami. Uczciwość kontraktowa wymaga, aby konsumenci byli należycie informowani o okolicznościach ustalenia i przeznaczeniu opłat, które ponoszą. Trzeba pamiętać, że konsument w relacjach z instytucją świadcząca dla niego usługi finansowe jest stroną wyraźnie słabszą i w związku z tym istotną jest potrzeba kształtowania u konsumenta świadomości przysługujących mu uprawnień i ciążących obowiązków. Ponieważ ten stan niedoinformowania oraz okoliczność nieprecyzyjnej regulacji wysokości wezwania do zapłaty może narażać konsumenta na ponoszenie zbyt wysokich kosztów (choćby niewysokich),

należy uznać kwestionowane postanowienie za naruszające interesy konsumentów w sposób rażąco. Zważyć należy, iż wysokość kosztów rzeczywiście poniesionych przez pozwaną może odbiegać od uzyskanych na skutek stosowania zakwestionowanej klauzuli. Zdaniem Sądu, niedopuszczalna jest sytuacja, w której okoliczność taka generowałaby (choćby minimalne) źródło dochodów pozwanej kosztem konsumentów.

Wskazane przyczyny decydują o uznaniu sposobu ukształtowania obowiązków konsumenta w spornym postanowieniu w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, który narusza rażąco interesy tego konsumenta (art. 385¹ §1 kc). Wobec tego Sąd Ochrony konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania w obrocie z konsumentami zakwestionowanej w pozwie klauzuli umownej na podstawie art. 479⁴² §1 k.p.c.

Odnosnie wniosku o połączenie do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia przedmiotowej spraw o sygn. akt XVII AmC 2903/11, XVII AmC 2904/11 oraz XVII AmC 2905/1, wskazać należy, iż stosownie do art. 191 k.p.c. powód może, ale nie musi dochodzić jednym pozwem kilku roszczeń.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 §1 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze, rozpoznając sprawę ponownie na skutek wniesionego sprzeciwu od wyroku zaocznego na podstawie art. 347kpc orzeczono jak w sentencji.

/-/ SSO Hanna Kulesza